

“En visitar els meus familiars a Lituània, vaig descobrir què els havia fet Stalin”

Ruta Sepetys (Michigan, Estats Units, 1967), filla d'un refugiado lituà, homenatja la seva família i els milers de víctimes de la regió bàltica que van morir al Gulag estalinista, amb el seu primer llibre, *Between Shades of Gray*, publicat en castellà per l'editorial Maeva (*Entre tonos de gris*).

JORDI PLAY

L'americana d'origen lituà Ruta Sepetys s'ha fet novel·lista quan ha descobert el cas dels lituans deportats per Stalin.

—Quan vàreu descobrir el drama dels lituans, desterrats a Sibèria durant la Guerra Mundial?

—Quan vaig visitar els meus parents de Lituània, el 2005. Vaig demanar-los si tenien fotos de la família i em van dir que les havien hagudes de cremar totes perquè no se sabés que l'avi era oficial de l'exèrcit lituà. Però no va servir de res, perquè quan els soviètics van ocupar el país per primer cop van anar a detenir-lo. Com que no el van trobar, van endur-se'n tots els qui van trobar a casa. I aquí vaig veure que la llibertat de la qual gaudia com a ciutadana americana era a costa del sacrifici de la meua família, i això em va esperar a escriure la novel·la.

—Fins llavors no en sabíeu res, del fet, doncs?

—Sabia que Stalin havia ocupat els països bàltics i que els meus avis i el meu pare havien fugit de Lituània, però no sabia l'experiència que havia passat la resta de la família. El meu pare tampoc no sabia que els seus oncles i cosins havien estat deportats. Quan vaig tornar als Estats Units, li ho vaig haver d'explicar. Els avis i el pare van fugir a Alemanya tres setmanes abans de l'ocupació soviètica i van viure internats en camps de refugiats, no d'extermini, a Polònia, Àustria i Alemanya, durant nou anys, fins que, acabada la guerra, van exiliar-se als Estats Units.

—És a dir, que la descoberta del cas us ha fet novel·lista.

—Sí, perquè és el meu primer llibre. Vaig tenir la sensació que era una història que podia explicar. I, encara que l'hagi escrita jo, sempre dic que la història és el que ha escrit.

—Els personatges són de ficció. Però les anècdotes, com que s'enduguin una mare amb un nadó, són reals?

—I tant! Són fets que els supervivents em van explicar. Però em van demanar que els mantingués en l'anonimat i per això vaig haver de construir uns personatges de ficció que protagonitzessin els fets. Sí, una persona em va explicar que havia

vist com una mare que acabava d'infantar la pujaven al camió.

—Sabeu quants lituans foren deportats a Sibèria?

—Uns 15.000. I de tots els països bàltics, uns 300.000. I quan Hitler ocupa el país extermina, amb l'ajut de lituans nacionalistes, 300.000 jueus, a Lituània. Primer l'havia ocupat Stalin, el 1940, després Hitler i finalment Stalin un altre cop. Aquesta situació de canvi de mans va

crear una dinàmica molt complexa, amb suspicàcies entre els uns i els altres per si jugaves una carta o una altra. Els historiadors anomenen aquest període el de la *triple tragèdia*.

—A banda la llista d'agraïments als lituans amb els quals heu parlat, n'hi ha una altra de molt extensa. Per què, tants?

—Molts formen part dels dos grups d'aprenentatge d'escriptura en què em trobo, i amb els quals comentem què fem. Els altres són professors que m'han ajudat a redactar la novel·la.

—Vàreu ingressar a les dues aules d'escriptura en el moment que decidíreu d'escriure la novel·la?

—No. Ja en formava part. La meua primera idea era d'escriure un llibre per a infants. El vaig acabar, però em van dir que no era prou bo i l'he desat.

—Un cop enllestida la novel·la què vàreu fer, buscar agent, buscar editor?

—Buscar un agent, perquè no tenia cap contacte amb editors. Vaig trobar un agent molt aviat, fins i tot abans d'enllestir el llibre, perquè vaig guanyar un premi per a manuscrits en curs de redacció. Després, l'agent va parlar del llibre amb molts editors, amb una dotzena, fins que el tretzè el va acceptar.

—Els dotze primers van justificar la negativa?

—Deien que el llibre era molt trist.

—L'edició final respecta l'original?

—No, és molt canviada. L'original era molt fosc i dramàtic. Primer l'agent i després l'editor em van demanar que la part d'esperança creixés. Amb l'agent la vaig refer vuit vegades i amb l'editor, sis, seguint les indicacions generals que em donaven. És a dir, catorze vegades en total.

Lluís Bonada